

**З кінця XVIII – протягом XIX – на початку XX ст. українські
землі перебували у складі двох імперій**

**Австрійська імперія
(з 1867 р. Австро-Угорська)**

**Західноукраїнські
землі**

Закарпаття

Галичина

**Північна
Буковина**

Російська імперія

**Наддніпрянська
Україна**

**Правобережжя,
Волинь,
Поділля**

**Лівобережжя,
Слобожанщина**

**Південна (Степова)
Україна з Кримом**

Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ

Наддніпрянська Україна

Правобережжя

Лівобережжя

Слобожанщина

Південь

губернії

Київська,
Волинська,
Подільська

Чернігівська,
Полтавська

Слобідсько-
Українська
(з 1835р. – Харківська)

Катеринославська,
Таврійська,
Миколаївська (з 1805р.
– Херсонська)

генерал - губернаторства

Київське

Малоросійське

Новоросійсько-
Бессарабське

Україна в російсько-турецьких війнах

1806 - 1812

- До Росії відійшла **Бессарабія**.
- На боці Туреччини воювали козаки **Задунайської Січі**.

1828 - 1829

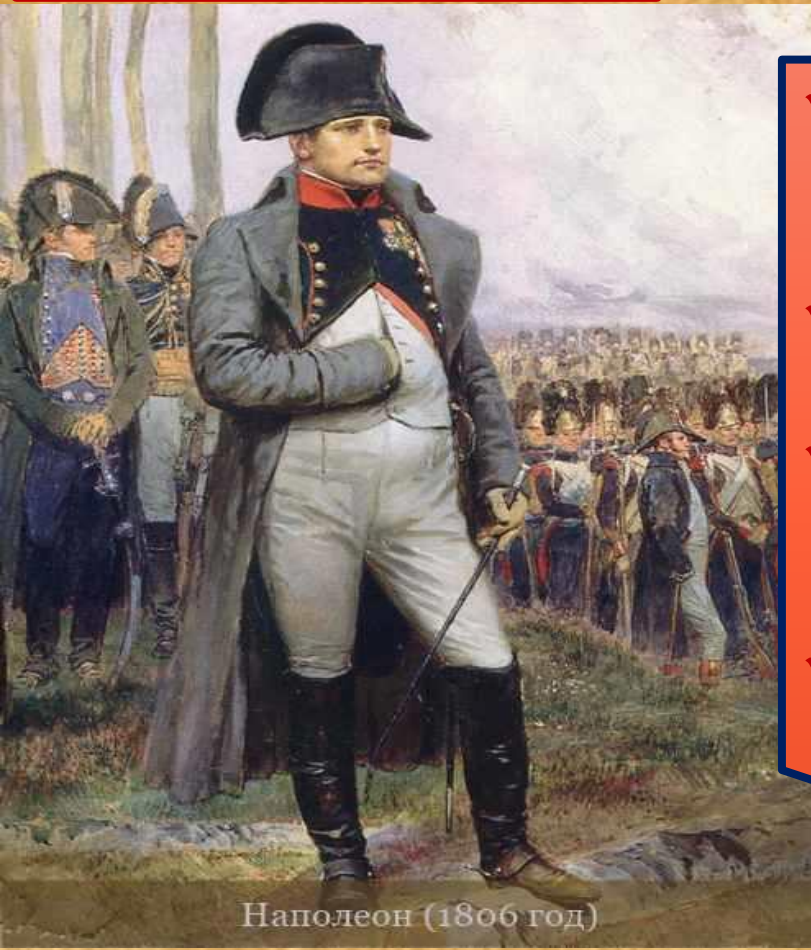
- До Росії відійшли землі в гирлі Дунаю та Кавказьке узбережжя Чорного моря.
- Козаки Задунайської Січі на чолі з кошовим отаманом **Йосипом Гладким** перейшли на бік Росії.
- Із задунайських козаків було сформовано **Азовське козацьке військо** на чолі з наказним отаманом **Й. Гладким (1832 – 1853)**

Російсько – французська війна 1812 р.

Французька армія
окупувала частину
Волині

Наполеон обіцяв
незалежність Україні в
разі перемоги

Французька армія
намагалась прорватися до
Києва, але без успіху

Наполеон (1806 год)

- ✓ У вирішальній битві Бородинській – брали безпосередню участь українські військові формування.
- ✓ У грудні 1812 р. французи були вигнані .
- ✓ До 1815 р. воєнні дії продовжувались на території Європи та Франції.
- ✓ За умовами договору про мир Росія отримала герцогство Варшавське.

Принципи російської державності в українських землях

**Православна
віра**

**Виключне
панування однієї
православної
церкви**

Самодержавство

**Зосередження
всієї повноти
влади в руках
одного
абсолютного
монарха**

Народність

**Ствердження
панування
єдиної
великоруської
народності**

панславянизм

уніфікація

русифікація

Особливості економічного розвитку Наддніпрянської України у першій половині XIX ст.

- ❖ Економіка Наддніпрянщини протягом XIX ст. зберігала аграрний характер.
- ❖ В аграрній сфері домінувало поміщицьке землеволодіння.
- ❖ Прогресуюче знеземелення селян підривало їх господарство.
- ❖ На ефективність сільськогосподарського виробництва впливали рутинний стан техніки та відсталі технології.
- ❖ Наддніпрянщина втягувалась у систему світової торгівлі, оскільки в Європі зростає попит на продукти харчування.
- ❖ Кріпацтво перетворюється на основну гальмівну силу подальшого розвитку економіки.
- ❖ У 30-их роках розпочинається промислова революція, яка потребувала вільнонайманої робочої сили.
- ❖ На зміну мануфактурам приходять фабрики.
- ❖ З'являються нові галузі – кам'яновугільна, машинобудівна, цукроварна.
- ❖ Формується спеціалізація регіонів на виробництві певної промислової та с/г продукції.

Для розвитку аграрних відносин у цей період характерне посилення експлуатації селян

- **Форми соціального протесту селян:**
- **відмова виконувати панщину;**
- **збройний опір поміщикам та владі;**
- **партизанські напади на панські маєтки;**
- **повстання;**
- **підпалювання панських маєтків, втечі з них.**

Понад 20 років на Поділлі очолював народні виступи **Устим Кармалюк** (1812 – 1835 роки)

Селянські виступи

Повстання військових поселенців . Найбільш відоме серед них – повстання у 1819 р. у Чугуєві

Повстання селян у Київській губернії у лютому 1855 р. –
«Київська козаччина»

«Похід в Таврію за волею» – навесні 1856 р., внаслідок поширення чуток, що переселенцям у Крим будуть давати землю. Найбільшого розмаху рух досяг на Катеринославщині.

**Чугуїв
(штаб поселенців)**

Кримська війна 1853 – 1856 років виявила економічну, військово-технічну відсталість Російської імперії, посирила кризові явища в країні

Оборона Севастополя

Реформи 60 – 70-х років XIX ст. і процеси модернізації в Україні

Аграрна реформа – **19 лютого 1861 р.** імператор Олександр II підписав Маніфест про скасування кріпосного права і «Положення про державних селян» - 1866 р.

Фінансова реформа – 1862 рік

Судова реформа – 1864 рік

Земська реформа – 1864 рік

Реформа міського самоврядування – 1870 рік

Військова реформа – 1874 рік

Особливості аграрної реформи

- Скасована особиста залежність селян від поміщиків.
- Селяни здобули ряд громадянських прав.
- Селяни залишались «нижчим станом», до 1904 р. не були звільнені від тілесних покарань.
- Вводилась система «відрізків» для селян, які володіли більшою кількістю землі.
- До укладання викупної угоди селяни вважалися тимчасовозабов'язаними.
- Питання викупу цілком залежало від пана.
- 49 років селяни повертали державі позики з відсотками.

Реформи 60 – 70-х років XIX ст. сприяли завершенню промислового перевороту у 80-ті роки та посиленню процесів модернізації

Наслідки промислового перевороту

Модернізація – оновлення, удосконалення, переробка відповідно до сучасних вимог

Збільшився приплив іноземного капіталу

Формування українського індустріального району

Формування нових соціальних верств

Високий рівень концентрації виробництва

Формування промислових центрів загальноімперського значення: Донецького, Криворізького, Нікопольського

Створення цілої системи залізниць, перша Одеса – Балта, 1865 р.

Індустріальні райони на території України

Наприкінці XIX ст. Наддніпрянщина стає найрозвинутішим в економічному плані регіоном всієї Російської імперії та одним з найпотужніших у Європі.

Перші таємні організації - масонські ложі

Полтавська ложа –
«Любов до істини»
(1818 – 1819),
серед її членів І.Котляревський,
Г.Тарнавський, С.Кочубей

«Малоросійське товариство»
на чолі
Василем Лукашевичем

Виступали за державну
незалежність України

Декабристські організації

**«Північне
товариство»
1821 – 1825
Петербург**

**«Південне
товариство»
1821 – 1825
Тульчин**

**«Товариство
об'єднаних слов'ян»
1823 – 1825
Новгород-Волинський**

Програмні документи

**«Конституція»
М.Муравйова**

**«Руська правда»
П. Пестеля**

**«Правила» та
«Клятвена
обіцянка» братів
А. і П. Борисових**

29 грудня 1825 р. – 3 січня 1826 р. повстан Чернігівський полк поблизу Василькова на Київщині

Будинок у Києві,
де збиралися декабристи

Пам'ятний знак у Києві на місці будинку,
де на таємному з'їзді Південного товариства
декабристів було прийнято «Руську правду»

Польське повстання

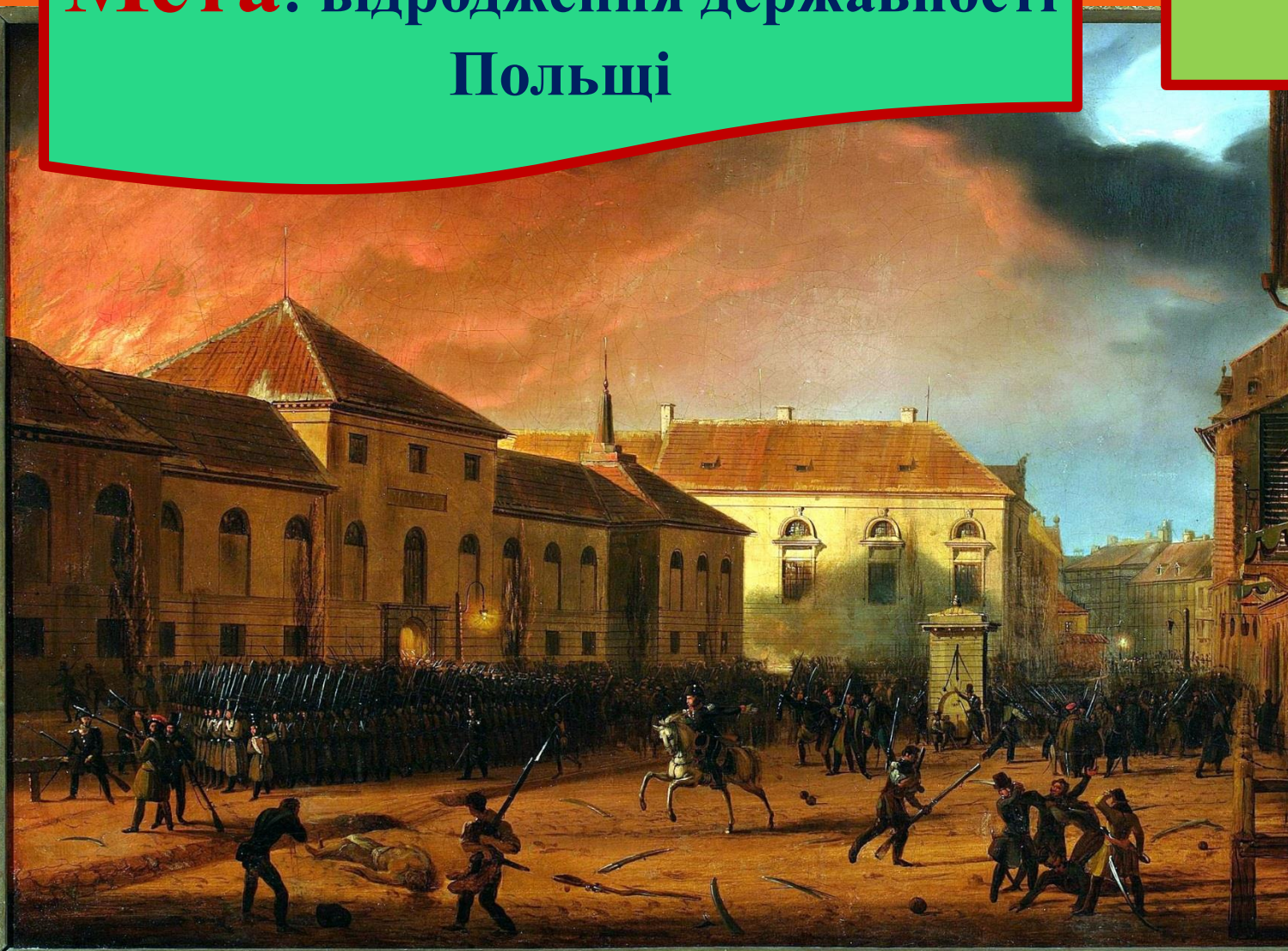
1830 – 1831 років.

Мета: відродження державності
Польщі

Гасло

«За нашу і вашу
свободу»

*Українці масово не
підтримали повстання,
оскільки поляки не
приділяли уваги
українському питанню
та не захотіли дати
волю кріпакам*

Польське повстання 1863 – 1863 років

Знову не викликало
масової підтримки
Правобережної України

Перша політична партія Наддніпрянської України

**Революційна українська партія,
заснована студентами у Харкові
в 1900 році**

**РУП стала підґрунтям для утворення багатьох інших
українських партій після її розколу в 1902 році**